

SABADELLENC

Semblança Josep-Ramon Bach

entrevista i fotografies: Pere Font i Grasa

“Els poetes no parlen; tampoc callen, és una altra cosa”

És una bona notícia que en Josep-Ramon Bach hagi guanyat el Premi Recull de Teatre. Hi ho és en el ben entès que el poeta sabadellenc ha tornat a moure's pel terreny intel·lectual de la tramoia que li resulta conegut. L'obra guardonada és: “Diàlegs morals sobre la felicitat (Catorze peces de teatre de mirall)”. És el propi guardonat qui reconeix que s'ha reconciliat amb si mateix per tornar a escriure teatre. Més endavant entrarem en matèria. Abans, però, la nota de l'autor a propòsit dels “Diàlegs...”:

“Es tracta de catorze diàlegs amb format de teatre de butxaca i amb idea de teatre de mirall, que han estat escrits entre els anys 2003 i 2006 al carrer Nàpols de Barcelona i a la masia de La Roca de la Vall d'Horta i posteriorment corregides i millorades, com sempre, per Ferran Bach i Margarida Trias. I estan dedicades a Hermann Bonnin, Jaume Comas, Paquita Company, Ramiro Fernández Saus, Feliu Formosa i Francesc Ventura, les sis persones que d'una manera o altra m'han animat a tornar a escriure teatre”.

És una bona notícia per un autor que ens ha deixat aquell recordat espectacle teatral “Almanac intermitent”, amb muntatge de l'Aula de Teatre de Belles Arts.

Josep-Ramon Bach viu a Barcelona. En un moment Sabadell se li va fer petit. La flaire del barri marítim sovint esdevé embriagadora per als nostres intel·lectuals. O així ens ho sembla. La cita per començar l'entrevista podria haver estat davant del Zurich a la Plaça Catalunya, allí on durant la guerra s'aplegaven alguns dels membres de “La Colla de Sabadell”. Ara resulta un punt de trobada massa poblat de cossos i orelles enganxades al mòbil. Decidim el *rendez vous* a Provença, que a l'hora baixa resulta ser paratge més tranquil. Després de creuar Balmes, trobem lloc a la terrassa d'una bar d'Enric Granados. Bufa un

ventot torrecollons que baixa del Tibidabo. Són dies de primavera plujosa i airejada. Estic per demanar te verd, però el poeta s'avança contundent: “Una clara”. Doncs això: “Dues clares”. Piquem unes ametlles. Que guardin el te per a millor ocasió. El carrer sembla guanyat pels vianants, malgrat el carril bici i el carril pels cotxes dels parquings veïns. Mantenim un diàleg franc; conversa distesa. En Bach porta una bossa amb llibres; ha passat per l'Editorial Proa. Se'l nota content. A cada pregunta, respon amb verb fluid. És llarg de conversa, m'havien advertit. Ho certifico. Xerrada plaent, malgrat l'adversitat d'ocupar-se les dues taules del costat per grups de joves *pijos* molt cridaners. Les veus enregistrades al magnetòfon, en segon pla (les he pogut escoltar tranquil a casa), són frases en castellà criticant les eleccions municipals i la inutilitat del vot. Déu n'hi do quina tropa. Pocs dies després, la realitat de les urnes ens demostra el perquè de l'abstenció. Bé, no ens hem assegut ara i aquí per abstinència de diàleg. Se'm gela la gola amb la “clara”, que amb la salabror de les ametlles, fa que de tant en tant m'ennuegi.

A quina edat vas deixar Sabadell per arrelar-te a Barcelona?

Vaig marxar l'any 1980 per raons de treball. Sabadell se'm havia fet petit. De tota manera sovint hi pujo, com demà mateix. (Presentació del llibre d'en Joan Ripoll). Potser també hi va influir tot l'enrenou creat al voltant de la Sala Tres de Belles Arts. En principi era un grup trencador i molt actiu, però, a la llarga, sorgiren conflictes personals i es creà un mal ambient. Aleshores em semblà que era l'hora perfecta per anar cap a Barcelona, on el camí resultava més ample. Jo havia de defensar la

meva obra i deixar-me estar de defensar l'art dels altres, no?. Hi ha moments a la vida que necessites ser sincer amb tu mateix i deixar-te estar d'idees redemptores.

Vist des de la distància dels molts anys transcorreguts i anant als orígens de la vostra generació, tinc la sensació que en un moment donat essent joves i per tant inexperts, us creieu ser hereus dels Oliver, Trabal, Obiols, Casals... talment com repetir "La Colla de Sabadell".

No, ni això. De cap de les maneres. Crec que va ser més terrible. Penso que en el moment que nosaltres comencem a escriure no s'havia editat res o pràcticament res. Tan sols l'obra completa de l'Espriu, amb aquella portada d'en Subirachs; poemes d'en Salvat Papasseit, amb portada de Guinovart. Vull dir que si no teníem a casa llibres d'abans de la guerra, ho teníem absolutament negat tot. Per tant, no ens vàrem sentir hereus de res ni de ningú. Per exemple, a en Pere Quart l'anàrem a buscar en alguns moments de la nostra vida cultural i no el vam "trobar" mai. Recorda que férem aquella antologia que titulàrem: "I li estreba les vetes de la cotilla", que sorgeix de la idea d'en Jordi Domènech, i quan l'anem a veure amb motiu dels seus 70 anys l'Oliver "passa" absolutament de nosaltres, fins i tot ens fot fora de mala manera. O sia que no coneixíem res més en aquells anys juvenils. Més tard, i arran d'una visita de J.V. Foix, en Toni Clapés i jo ens passem uns quants diumenges baixant fins a Sarrià a conversar amb el poeta. Un dels pocs contactes amb la generació anterior.

Parles de molt abans dels anys 70, naturalment.

Sí, clar. No teníem res; cap referent. Ens ho vam haver de muntar tot. Amb això vull dir que tota la colla tingué una llarga adolescència. A veure, sense escola ni model, tirar endavant la inquietud per una obra cultural no és gens fàcil. Amb la perspectiva dels anys, actualment em considero un home feliç per la il·lusió d'haver après, més o menys, a escriure, quan abans patia tant i ara no pateixo. Sóc absolutament feliç de fer el que faig. Arribar fins a aquest nivell de felicitat ha estat un període llarg i dur.

Torno a la pregunta de fa una estona: Per tot plegat no us considereu hereus de "La Colla de Sabadell"?

No, no ho som. No et negaré que hi ha gent que diu que sí, que potser el llenguatge sembla que és molt, molt sabadellenc. De manera especial ho diu en

Feliu Formosa.

Del llibre *Sabadell al segle XX*: "Els anys seixanta, són anys d'ebullició, però també de crisi. Les vies d'expressió són múltiples i canviants i el panorama es bada tan radicalment que la desorientació i la dispersió semblen inevitables. Apareixen grups efímers, un veritable formigueig de grups i d'individualitats (...) El 1971 irromp en l'escena sabadellenca una nova generació de poetes, cohesionada i innovadora, amb la publicació del volum col·lectiu "I li estreba les vetes de la cotilla". Segons la justificació preliminar dels autors, el recull constitueix un "homenatge a Joan Oliver" en ocasió dels seus setanta anys, però retardat i limitat al reconeixement dels "valors cívics" del vell autor sabadellenc. Hi col·laboren: Joana Alegret, Josep-Ramon Bach, Miquel Bach, Antoni Clapés, Jordi Domènech i Albert Plans. L'opció dominant és clarament un realisme, de vegades en clau d'humor o fins i tot de sarcasme, però també les diferències entre els mateixos autors hi són visibles. Posteriorment, aquesta generació entra en un període de silenci, del qual sortirà a finals dels anys setanta per passar a ocupar en molts casos un lloc rellevant en l'àmbit de les lletres catalanes. Albert Plans, Antoni Clapés i Jordi Domènech fundaran a Sabadell les Edicions dels dies –a l'empara de la Llibreria Els dies, del carrer del Sol–, que publiquen una llarga sèrie d'opuscles de poesia. Ja en els epígons dels vuitanta i noranta, desfet el grup, Antoni Clapés prossegueix a Barcelona una important tasca d'edició i de divulgació de poesia, sobretot amb les edicions de Cafè Central i la col·lecció Jardins de Samarcanda. Albert Plans morirà, encara jove, el 1996, sense haver vist publicada cap més obra; Miquel Bach publicava, el 1975, "Guillaguí" i crea, el 1989, la Fundació La Mirada. Jordi Domènech, poeta d'un realisme vital, a voltes evocador, publicarà "Poema en dez anacos" (1975), "En comptes de la revolució" (1983), "Història de l'arquitectura" (1995), etc., a més de nombroses traduccions de poetes italians i portuguesos. Antoni Clapés, amb una obra

introspectiva en el llenguatge i en una realitat interna de l'obra, publica "Escrit en fulles de te" (1986), "El radical sentit"(1990), "Trànsit" (1992), "Matèria d'ombres" (1995), etc. Josep-Ramon Bach, per la seva banda, va estar inicialment lligat al grup de Llibres del Mall on va publicar "De rem i hores" (1974), i "Diorames" (1975); després la seva obra poètica va pouar en formes narratives intemporals, africanes o orientals: "L'ocell imperfecte"(1996), "Viatge al cor de Li Bo"(1997),etc. Finalment, Joana Alegret reapareix a començaments dels anys noranta, després d'una llarguíssima absència". (Els citat Jordi Domènech, també mort, 2005). El fragment reproduït correspon al capítol: "Pensament i producció cultural", de Joaquim Sala-Sanahuja, pàgines 390, 391, del llibre: "Sabadell al segle XX"- Eumo Editorial, any 2000. Autors: Esteve Deu, Jordi Calvet, Martí Marín i Joaquim Sala-Sanahuja)

No obstant haver sorgit en moments difícils i mogut el pobre panorama cultural de l'època, no heu passat als annals amb cap nom col·lectiu. Penso ara mateix amb els Gallot, del món de l'art...

De fet tan sols ens vam aplegar per fer el llibre dedicat a Pere Quart, el de: "I li estrebava les vetes de la cotilla". Després, cadascú per ell. Això no vol dir que no ens féssim consultes. Per exemple: Jo, les primeres coses que vaig escriure, les vaig deixar llegir a l'Albert Plans. Escrivia molt bé i em donà un parell o tres de consells que m'han estat força útils durant tota l'activitat literària. Fou la única persona d'aquell grup amb la qual sempre vaig mantenir contacte amical i directe. Aprofito l'oportunitat per recordar que en Plans s'escribia amb Jean Paul Sartre, una correspondència que algú hauria de recuperar perquè pot tenir un notable valor. Ell em traslladà una frase del pensador francès que per mi ha estat i és una constant. Diu així: "Els poetes no parlen; tampoc callen, és una altra cosa". Frase colpidora amb quatre paraules que estan presents a la meua obra: "...és una altra cosa". De sempre he buscat aquest intangible sense arribar a saber que és. En tot cas, marxar sempre de la lògica, del llenguatge lògic. Bé, això ha marcat el meu nord a l'hora de crear i espero que si algun dia s'editen les meves obres completes, la frase serveixi com encapçalament.

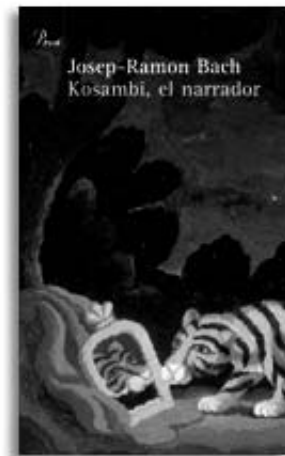
Aquest estar fora de la lògica t'ha transportat a buscar els mites africans o asiàtics, a cercar personatges d'altres cultures; parlo dels Kosambi, Li Bo...

I per què no?. És clar que això ens porta a una altra història. És com buscar el nostre passat remot per entendre allò que hem deixat perdre en el nostre procés de civilització. I tot per què ve?. Ve perquè jo hem trobo en un món que crec, sincerament t'ho dic, que és excessivament intel·lectualitzat, i en el qual de vegades resulta que llegir és com resoldre un problema d'àlgebra o fer uns mots encreuats. Em rebel·lo contra aquesta tirania de l'excés de pensament. Crec que falta talent en aquest país com en molts altres llocs. Falta l'element intuïtiu, que és aquesta forma d'intel·ligència, diguem-ne més primària, però que a la vegada és més viva, més sincera, més neta, més entenedora i que facilita d'una manera molt més clara la comunicació amb els altres. I és en aquest procés que arribo al món de l'Àfrica. Hi arribo, senzillament, perquè vull saber com s'expressaven els homes primitius. I en aquest procés, què hem perdut?. Hi hem perdut moltes coses també, segur. Tot allò que ha estat envoltat per un excés d'intel·lectualització a mi m'ha deixat d'interessar, no vull anar-hi; em fa por i no m'importa en absolut.

Per tot plegat vols dir que has fugit dels cenacles o bé que no has fet res per entrar-hi.

No m'interessa. Sóc conscient que m'està costant un preu. La gent d'aquests àmbits no entén que siguis independent i que continuïs fent obra, malgrat tot. És molt dur. A hores d'ara encara ho estic pagant. A nivell creatiu sí que he sigut

tossut amb allò que és meu. Sempre he cregut una mica com li va passar al Brossa, salvant totes les distàncies, en el sentit de marxar de la rutina, de buscar coses noves. L'he entès quan he escrit coses breus de teatre, de poesia amb acció. Quan alguns m'hi van comparar, talment com si fos deixeble seu, vaig deixar d'escriure teatre perquè no volia assemblar-m'hi. En aquells moments, jove i potser indolent, enrabiat per l'etiqueta de la teòrica semblança que alguns crítics em marquen, m'aturo pel camí. A mi em semblava, i encara m'ho sembla, que la meua intuïció era diferent; en Brossa tan sols utilitzava la raó per construir la seva obra.

La llum artificial il·lumina el carrer d'Enric Granados. Algunes ametlles m'amarguen el sentit gustatiu. Amb el tema de la comparació amb en Brossa i a propòsit de l'obra d'en Bach: "Almanac Intermitent", canvio l'estrofa de la conversa per anar cap a altres àmbits. Prefereixo que el lector trobi la molt docta i interessant opinió d'en Feliu Formosa, segregada al final d'aquesta entrevista.

Tornem al tema d'en Kosambi i l'evolució del poeta intuïtiu. Mentrestant, la conversa de la pena de pijos de la taula del costat puja de to, ens toca a nosaltres augmentar el volum gutural, que lliga amb cultural. Oi, ves.

De quines fonts nodreixes el relat de Kosambi i d'altres narracions d'àmbits tan diferents dels que en podríem dir habituals?.

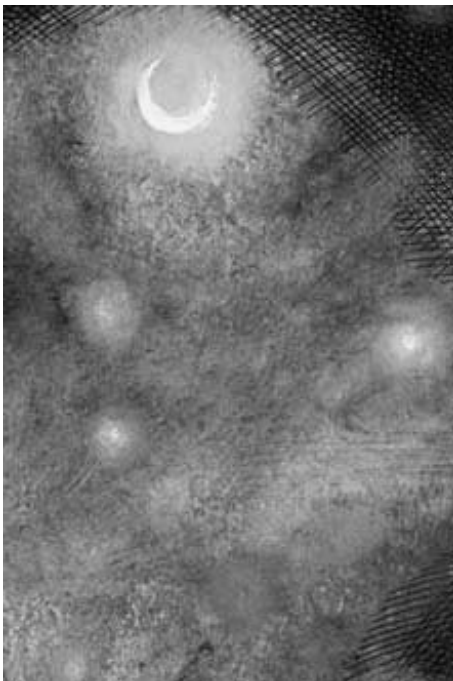
És una mica complicat d'explicar-ho. Com t'ho diria?. Mira, les fonts que jo agafo són fonts probablement de poca confiança, és a dir; no sé exactament si aquelles fonts on vaig i la feina que tinc per trobar-les, són autèntiques o no, perquè, é clar, jo no conec cap llengua africana i per tant no puc captar res de primera mà. M'he de refiar de la cultura de civilitzacions europees que hi anaren com a conqueridors, especialment els missioners alemanys. Fonts obtingudes a través d'altres llibres de la realitat del segle dinou. Fiables, cap. Agafo materials i els versiono lliurement, reescrivint el poema, buscant a través de la intuïció allò que podia ser l' origen d'aquelles idees. En tot cas és subjectiu. No vull enganyar ningú. No faig trampa: faig creació en tot moment.

La primera tramesa del mite personal Kosambi apareix en "El mirall imperfecte", el 1996. L'any següent et donen dos premis de gran prestigi: el de la crítica Serra d'Or; i el Cavall Verd-Josep Mª Llompart. Més recentment, el 2006 s'ha publicat "Kosambi, el narrador".(Edicions Proa) amb il·lustracions de Ramiro Fernández Saus. El mite continua...

Han funcionat molt bé a nivell de crítica, només cal recordar els premis, i amb un volum de vendes més que correcte. Fins i tot s'ha creat de manera espontània un club del personatge: Els amics de Kosambi. Entre d'altres s'hi han integrat: Àlex Broch, Miquel Desclot i Ponç Pons, aquest darrer té el càrrec de cònsol a Menorca. A l'editorial Enciclopèdia Catalana m'han motejat com Kosambi. Cal esperar que aquesta nova peripècia del meu mite africà, també funcioni a nivell de vendes. Fins ara n'he fet sis presentacions. És difícil vendre llibres. És complicat distribuir-los i més encara que la novetat arribi al possible lector.

Kosambi, narrador de contes africà, amb el seu amic Abdul ens ofereixen una saviesa que contrasta, en un contrapunt irònic i tendre amb la nostra civilització consumista i destructora. Poesia, narració i diàleg conviuen harmònicament en aquest llibre que ens proposa una altra manera d'interpretar la vida. "Kosambi, el narrador" és una mirada a l'interior oblidat de nosaltres mateixos i demana ser llegit amb el cor net i sense prejudicis.

Molts anys enrere, Josep-Ramon es passà dos mesos al llit per un pinçament. Veient per la tele un mundial de futbol, es planteja l'obligació moral de saber com són, com es mouen, com pensen, què els falta a la gent d'aquests móns llunyans. Diria que aquí s'inicia la gestació de Kosambi.

La lluna (susú)

La lluna il·lumina la terra
obrint-se pas en la foscor.

Així com les bèsties
mai no seran homes,
ni els negres no seran mai blancs,
la lluna mai no eixugarà
la roba estesa.

Tornem enrera: d'aquella experiència de quan publiques a "Llibres del Mall"...

Aquella aventura idealista d'en Ramon Piñol Balasch... Eren temps en què es publicaven obres que intentaven ser trencadores amb el llenguatge i que, vista amb la perspectiva dels anys, potser no fou del tot reeixida. En tot cas, un període d'efervescència molt influenciat per grups artístics que, com ara Gallot, tots plegats creïem que el gest de pintar o d'escriure, per si mateix, ja era vàlid per crear. Motivats per l'època, començo a escriure unes coses que ni a hores d'ara he aconseguit entendre. En tot cas era més la voluntat de ser escriptor quan no hi havia cap punt de referència. Amb "Llibres del Mall" vaig publicar: "De rems i hores"(1974); "Diorames"(1975); i "Trànsfuga de la llum" (1985), llibres tots ells amb dosis de realisme líric. Fins que, com saps, l'editora se'n va anar en orris.

Em confessa com des de ben jove tenia una clara percepció del món artístic, com també una visió del món diferent que podria arribar a ser un privilegi. El seu món calia inventar-lo per fugir de l'entorn del nacional - catolicisme: "Tan nefast per al país...". Vivien a Castellar i fou alumne de les Dominiques fins els 6 anys. Traslladada la família a Sabadell, el matriculen a Can Colapi on hi romandrà tot el període escolar. Ben aviat, als dotze anys, s'atreveix a crear els primers gargots llegibles i ja no ha parat mai més.

Nascut en un ambient familiar catalanista, troba a casa llibres d'història, tots els volums que el pare havia comprat i guardava gelosament perquè la truita canviava a pitjor. Se'n recorda de la lectura primerenca de les "Aventures d'En Perot Marrasquí" (Carles Riba, 1917).

Col·labora amb el Centre Parroquial de Sant Vicenç de la Creu Alta entrant de ple en el món del teatre des de la tramoia; on es condimenta l'espectacle, on s'hi aprèn el moviment dels actors, on es copsa el sentit de l'espai.

No et preocupa que a les antologies poètiques no hi estiguis inclòs.

No hi sóc mai. En no fer poesia estricta no m'hi posen. Jo elaboro poesia en prosa i pel que es veu, no la tenen considerada. En canvi, hi ha gent que ha fet un sol poema ben polit a la seva vida i ja hi figura. A les antologies massa sovint li sobren noms que els han posat per ser amics del poder, o exercir-lo dins l'àmbit cultural del país. La gent dóna molta importància a la forma per distingir-se; en especial tots aquests que han anat al col·legi i que es pensen que saben escriure. Penso que potser no cal passar pel col·legi. A mi no m'espanta fer alguna falta a l'hora de redactar. Que treballin els correctors d'estil, els dic.

Després d'escoltar les frases anteriors, hom entén que l'expressió "col·legi" fa referència a la modernor més recent d'escoles on aprendre la tècnica necessària per inventar-se un best seller i guanyar així uns minuts de glòria, que no una eternitat. Èxits fulgurants per servir al públic consumista mig miler de pàgines enrajolades per tòpics i barrejant la història de les pedres amb gòtiques aventures. Però com altres dirien: benvinguts a la taula dels lectors, encara que la vianda literària sigui escassa.

Tinc entès que portes al damunt uns apunts de tot allò que observes caminant per la vida.

(Fa el gest clàssic com de treure's la cartera de l'americana. Em mostra dos plec de papers on s'hi endevinen paraules i frases solitàries, anònimes, inconnexes)

És el meu dietari civil al qual trasllado tots els apunts del que veig caminant per la ciutat. Recullo i escric les coses més inversemblants. Dietari civil on es pot comprovar el canvi antropològic de Barcelona. Dos idiomes, molts idiomes; dos sons, molts sons. He dit abans que el punt de lirisme sempre el tinc present. En dos o tres anys m'agradaria escriure un llibre biogràfic on incloure-hi moltes de les coses que anoto en aquests papers.

Des d'aquestes ratlles vol felicitar a la gent dels "Papers de Versàlia", que potser sí que li recorden els seus orígens, de quan tot estava per fer. Deixa anar una frase eloqüent que més o menys diu: "Davant del no res, tothom té necessitat de provar i de transmetre les seves idees". Com un dia ell mateix va començar a inventar-se el món.

Parla de la sincera amistat amb en Manuel Gil; Cisco Casas i, en especial, de Jaume Comas i Ramiro Fernández Saus, "el meu germà petit...", amb el qual es truquen sovint, intercanvien idees i fan llibres de bibliòfil. Ambdós entenen el respecte univers creatiu. Talment com Hermann Bonnin i Feliu Formosa, entre molts d'altres, que l'esperonen, que comprenen els seus missatges inserits en el mosaic de les peces teatrals.

La pregunta obligada: Quins llibres, quina obra de teatre tens pensat publicar ben aviat?

(Li torno a notar el punt d'eufòria, la mateixa del principi de la xerrada. Es porta la mà al fons de la bossa de Proa. Treu un llibre i me'l mostra.)

Ara mateix estic en disposició de publicar-ne cinc o sis. A l'estil d'aquest: "El gos poeta" (El vaixell de vapor 2007). De fet a l'editorial m'han animat dins la línia de llibres per a gent jove. Es qüestió d'anar innovant, que d'idees mai no me'n falten. També és previst estrenar al Teatre Principal de Sabadell el Premi Recull de Teatre: "Diàlegs morals sobre la felicitat". Encara no hi ha data, però estic força engrescat perquè llegiré les acotacions de cadascun dels catorze diàlegs. Abans feia poesia en moviment, ara busco situacions extremes de la realitat, com a "Diàlegs...". Una raó creativa és que a mi em resulta més fàcil que no moure molts personatges. Més que una obra de teatre, en el sentit monumental, a mi

el que m'interessa és transmetre unes idees. No volia fer més teatre, la veritat, però arran de conversar amb Formosa i Bonnin, aquest m'animà a lliurar-li la primera versió dels "Diàlegs...". Li va agradar, provocant que el cuc del teatre tornés. I així ha estat. L'obra presenta situacions que estan fregant l'absurd però plenes d'ironia i de tendresa. És una constant en els meus escrits: ironia, tendresa i una mica de lirisme. Lirisme, sempre; no el puc abandonar.

Estrena dels "Diàlegs..." que s'espera amb impaciència des d'ara mateix. El fet que en Josep-Ramon Bach torni a la prosa teatral, és un bon símptoma per tots els qui recorden aquell "Almanac intermitent". Congratulacions al jurat dels Premis Recull, que van endevinar com darrera dels "Diàlegs morals sobre la felicitat", s'hi amaga el lirisme, la ironia i la intuïció d'un escriptor que no necessita cap col·legi per afinar el piano de la creativitat. Talment com el 1997 guanyava el Premi de la Crítica Serra d'Or i obtenia el Premi QUADERN.

En Josep-Ramon, nat a Sabadell el 1946, ben aviat es jubilarà de la feina que li ha donat els calerons necessaris per viure i menjar. Tothom sap allò de que només d'escriure, pocs en sobreviuen. Ell, que de sempre ha trobat temps lliure per procrear poesia i teatre, ara potser el tindrà sobrer. No creu que aquest fet li faci augmentar la producció lletrada. O potser sí. Vés a saber.

Almanac intermitent, uns quants anys després

Fragment del text escrit per Feliu Formosa

Amb motiu de l'excel·lent muntatge de l'Aula de Teatre de l'Acadèmia de Belles Arts de Sabadell, vaig escriure: "Ja sabem que tothom ha parlat de Joan Brossa. En efecte, la majoria de les crítiques es remetien a Brossa amb una certa intenció de negar originalitat al text i a l'espectacle. Josep-Ramon Bach se'n queixava, i jo penso que amb raó. Perquè, per una banda, el text conté moltes coses que es poden situar dins un marc evidentment d'avantguarda, però no necessàriament o no únicament brossià. D'altra banda, no fóra cap demèrit de l'autor, servir-se d'uns procediments i d'una concepció del llenguatge escènic afins a algun dels molts aspectes de l'anomenada "poesia escènica" brossiana. Però què hi farem si, davant el text d'un nou dramaturg, ja reconegut com a poeta, l'impuls inicial de certa crítica miop fos negar-li el pa i la sal (...) Tornant al text de Josep-Ramon Bach, em vénen a la memòria dos títols de Francesc Trabal feliçment recuperats respectivament per "Quaderns Crema i "La Mirada": "De cara a la paret" (1985) i "Contes, arguments i estirabots" (2003). S'hi recullen textos generalment procedents de diaris i revistes dels anys 20 i 30. I no em puc estar de citar un mots que Josep Carner va escriure al pròleg d'aquell llibre transgressor on va col·laborar tota La Colla de Sabadell: "L'any que ve". Carner parla d'un "Humor Indeliberat, Difós, Secret, dins l'Automatisme Tradicional de les Paraules Òbvies". Els mots de Carner i alguns dels textos de Trabal inclosos en els dos llibres que he citat em remetien, per una banda, a molts aspectes (títols, personatges, frases, situacions) de les peces "de butxaca" de Josep-Ramon Bach, i per altra banda, em permetien situar-ho tot plegat en un "continuum" on sens dubte els va plaure de situar-se els autors de "I li estreba les vetes de la cotilla", i entre ells, el Bach dramaturg, sense cap necessitat de prendre Brossa com a referent, malgrat els possibles paral·lelismes (...) Tot s'ajunta i tot adquireix així el seu valor propi, especialment els textos de Josep-Ramon Bach, que són allò que aquí ens interessa".

Feliu Formosa 11/05/04 (Fragment de l'epíleg del text nº 51 de la col·lecció Teatre-Entreacte. "Almanac intermitent", de Josep-Ramon Bach editat per l'AADPC. www.aadpc.com)

A propòsit de "Diàlegs morals sobre la felicitat".

Premi Recull de Teatre - Blanes 2007. Text escrit de Josep-Ramon Bach com a preàmbul

"En la seva majoria, aquests diàlegs són extrets de l'observació de la realitat quotidiana. Una mirada a l'entorn amb la sana intenció de posar en evidència certs aspectes de la conducta humana. Són situacions que sovint apunten a l'absurd, però mai travessen el seu límit. Els personatges busquen la felicitat en una transposició tenyida de farsa i interpretada amb ironia i tendresa. Ironia i tendresa que són la divisa de la meva obra.

"Arriba un moment que, per un escriptor que utilitza sempre l'imaginari, li és imprescindible també poder donar resposta moral a certs aspectes de la vida. El meu teatre actual vol omplir aquests buit personal i donar testimoni de les contradiccions pròpies de la mal anomenada vida moderna.

"Les peces són autònomes, però, a la vegada, poden unir-se i configurar un espectacle unitari. A pesar que estan escrites per a ser representades, les anotacions al marge estan escrites amb l'ànim de fer literatura, per la qual cosa es poden llegir com si es tractés d'una narració a l'ús. D'aquesta manera sóc fidel a la meua manera d'escriure, a la vegada que dono una doble utilitat als diàlegs".

"TAULA:

- *Camí del paradís.
- *La perla del barri.
- *El futbolista imaginari.
- *Carta a un primer ministre.
- *Una llista fatídica.
- *El plaer de llegir.
- *La feina de riure.
- *L'home que remena la cua.
- *El sopar dels invisibles.
- *La botiga del desig.
- *Romaní contra farigola.
- *Les dues germanes.
- *El món s'acaba.
- *Enterrament en fila índia.

Biografia literària de Josep-Ramon Bach

Josep-Ramon Bach (Sabadell 1946) va donar-se a conèixer com a poeta amb "Emilie Kraufort, alumna de primària"(1972). Seguidament va publicar a Llibres del Mall "De rems i hores"(1974), "Diorames" (1975) i "Trànsfuga de la llum (1985). Més endavant, va publicar dos llibres en prosa: "Lluna fosca" (1991) i "El mirall insubornable" (1993) i va crear el mite personal de Kosambi, la primera tramesa del qual, "L'ocell imperfecte" (1996), va tenir el reconeixement dels premis de la crítica Serra d'Or i el Cavall Verd - Josep Mª Llompart; la segona tramesa que de moment tanca el cicle, és "Kosambi, el narrador" (2006). Juntament amb aquestes iniciatives, en "Viatge al cor de Li Bo" (1997) recrea el gran clàssic xinès del segle VIII, i en "Ploma blanca", "Poesia oral africana (1999) transcriu una mostra de la tradició poètica de diverses ètnies del continent negre, que també interpreta per a un públic infantil a "Viatge per Àfrica" (2000) i el més recent: "El gos poeta" (2007, El vaixell de Vapor-Proa). Ha estrenat i publicat l'espectacle teatral "Almanac intermitent" (1980-2004) i, especialment amb la col·laboració del pintor Ramiro Fernández Saus, ha publicat diversos llibres de poesia i de prosa poètica en edicions de bibliòfil. Com ja queda explícitament tractat en aquesta SEMBLANCA, enguany ha estat guardonat amb el prestigiós Premi Recull de Teatre - Josep Ametller per: "Diàlegs morals sobre la felicitat", que s'espera estrenar al reconstruït, flamant i municipal Teatre Principal de Sabadell.

Durant cinc dissabtes a la tarda, a la que fou casa pairal de la família de Joan Oliver - Pere Quart al Marquet de les Roques, a Sant Llorenç Savall, s'han dut a terme un seguit de recitals de poesia titulats "Poemes i poetes a la vora del foc", lectures de les qual hi participaren: Miquel Desclot, Josep-Ramon Bach i Josep Maria Ripoll, tot llegint l'obra pròpia al costat de la gran llar de foc al menjador de la casa senyorívola, i torrant unes llesques de pa en època hivernal, del 27 de gener al 24 de març; experiència que esperem que la direcció del Parc Natural de Sant Llorenç, que depèn de la Diputació, continuï programant quan torni l'hivern. Sens dubte tota una remembrança de "La Colla de Sabadell". Amb l'esperit dels Oliver, Trabal i Obiols presents i, ahora, absents, entre lectura i...queixalada.

"L'ocell imperfecte"

Prosa 59

Mentre donava menjar als coloms, Kosambi sorprengué el seu amic Abdul:

- La bellesa és el seu dolor.
- Què dius? —respongué estranyat l'amic.
- De cop m'he recordat de les fitònies —afegí. ¿Sabies que quan aquestes plantes treuen la flor, cal tallar-la de seguida?
- Per què? —preguntà Abdul.
- De conservar la seva bellesa, les plantes morrien —aclari. La flor no és altra cosa que el lament del seu dolor.

Prosa 102

Mara Bilauri, fins una estona abans de morir, no es va netejar mai les sabates. Volia conservar la pols de tots els camins que havia trepitjat en vida.

- Com les flors que viuen arran de camí - reblà Kosambi.
- Com l'ocell que niua en un país on mai no plou - acabà, feliçment, Abdul. ●